

Комплексен подход за адаптиране на студенти-първокурсници към учебния процес по регулирани професии

Тодорка Стефанова, Николина Ангелова-Барболова, Деспина Георгиева

This article examined the types of social adaptation and the reasons for difficulties in the adaptation of first year students including students from the professional direction "Health care" of the University. The article examines the theoretical three-component model for mentoring, training in professional direction "Health Care". The article describes the criteria and indicators for program implementation for the adaptation of first year students in regulated professions in healthcare sector.

Key words: adaptation of first year students, regulated professions, nurses, midwives

ВЪВЕДЕНИЕ

Първокурсниците постъпили във висше училище, придобиват нова социална роля – ролята на студент. Те трябва да имат необходимото поведение, на основата на което изграждат взаимоотношенията си със състудентите си и с академичния състав на съответната специалност [7]. Студентите в първи курс по регулирани професии имат учебно натоварване, което отговаря на Единните държавни изисквания по съответната регулирана професия [4]. Хорариумът и съдържанието на обучението по регулирана професия е със значителна информационна натовареност в сравнение с обучението по не регулирани професии. Това е допълнителен травмиращ фактор за студентите-първокурсници и може да бъде причина за повишена тревожност, умствено и психическо напрежение, както и да доведе до срив в процеса на адаптацията на студентите.

ИЗЛОЖЕНИЕ

1. Актуалност на проблема

От учебната 2011/2012 г. в Русенски университет започна обучение в професионално направление "Здравни грижи" със специалности по регулирани професии "Медицинска сестра" и "Акушерка". Обучението е съобразено с Единните държавни изисквания за тези професии [4]. Още в първия семестър студентите имат клинични практики и се обучават в условията на лечебни заведения-клинични бази на Русенски университет (на територията на град Русе). Това поставя студентите в среда, твърде различна от аудиториите на Университета и изисква подходяща психо-социална адаптация. Интересен е фактът, че тази нова професионална среда се приема от студентите-първокурсници и не се налага допълнителна адаптация към нея. При проведените срещи и анкети на авторите на статията със студентите-първокурсници като причини за трудности в адаптацията им се посочва **недостатъчна информация за:** сградова инфраструктура на Университета, а занятията им са в различни корпуси на Университета, в различен териториален обхват на града; дневен и седмичен график на учебните занятия и честите промени в него поради изискванията на външни преподаватели, ангажирани в учебния процес; административни разпореджания, поставени от Декана и факултетната канцелария; учебната документация - квалификационни характеристики за съответната специалност, учебен план, учебни програми и Единните държавни изисквания [4], създаващи реламент в обучението. Тези трудности в адаптацията на студентите са заложили и в трите модула (в контекста на съответния модул) на предлаганата програма за адаптация.

2. Методология на изследването

Обект на изследването е процесът на адаптация на студентите-първокурсници в учебния процес по специалностите "Медицинска сестра" и "Акушерка".

Предмет на изследването: въвеждане на програма на адаптация на студентите-първокурсници - съдържателни и функционални компоненти.

Цел на изследването: Да се разработи психолого-педагогеската рамка на програма за адаптация на студенти от първи курс от Русенски университет по регулираните професии "Медицинска сестра" и "Акушерка".

Задачи на изследването: 1. Да се разработи теоретичен модел на процеса на адаптация, концептуална рамка на програмата за адаптация, цел и задачи въз основа на приетия теоретичен модел за адаптация на студенти в учебния процес; 2. Да се разработят етапи, матрица на дейностите и критерии за реализация на програмата; 3. Да се апробират елементи от програмата, свързани с нейната мониторинговата стратегия (анкетни проучвания).

Методи на изследване: анкети, интервю, теоретично моделиране; разработване на концептуална рамка и матрица на дейностите.

Хипотеза на изследването: Ако се въведе програма за адаптация на студентите-първокурсници по регулирани професии в областта на Здравните грижи с акценти върху: организационно-съдържателната характеристика на обучението по регулирана професия, проблемно базирано обучение и проектно ориентирано обучение, то ще се постигне не само дидактическа адаптация, но и социално-психологическа и професионална адаптация в края на първия курс от обучението.

3. Теоретичен модел за адаптация на студентите в обучение по регулирана професия

В литературните източници [2], [3], [9] социалната адаптация на студентите се разделя на професионална и социално-психологическа. *Професионалната адаптация* е приспособяването на студента към съдържанието, условията и организацията на учебния процес, изработване на навици за самостоятелна работа. *Социално-психологическа адаптация* включва приспособяване на индивида към групата и взаимоотношенията в нея, както и изработване на собствен стил на поведение.

В настоящото изследване, отчитайки спецификата на обучението по регулирани професии, обосноваваме теоретичен модел за адаптация на студентите към обучение по регулирана професия със следните компоненти: 1. *педагого-дидактическа адаптация* (адаптация към организационно-съдържателната част от учебния процес и към модерните технологии на обучение, приложими в обучението по регулираните професии); 2. *социално-психологическа адаптация* - влагаме същия смисъл, както общоприетия в литературните източници; 3. *професионална адаптация* - включва приспособяване на студентите към системата от клинични практики.

Успешната адаптация на студентите-първокурсници зависи от следните фактори [2], [6]: личност на студента (възрастни особености на 18-19г., индивидуално-психологически характеристики на личността, мотивация към обучение; формиране на умения за самостоятелна работа, за систематизиране на информация и комуникативни компетенции); личност на преподавателя (умения за работа с личности студентска възраст в нови условия, организаторски, комуникативни, проективни и конструктивни педагогически умения); образователната среда във висшето училище (знания на студентите за структурата на обучение, знания за правата и задълженията на студента, знания за образователния процес; помощ на преподавателите в планиране на учебния процес, за обществения живот и научно-изследователската работа на студентите, изграждане на система от ценности, психолого-педагогическа подкрепа в образователния процес, социална подкрепа, привързаност към традициите на учебното заведение, материално-техническа база, условия и начин на живот в обществити и др.).

4. Цели и задачи на програмата за адаптация на студенти

Цел на програмата – осъществяване на система от мониторингови действия и формиращи механизми за следните страни от приетия в изследването теоретичен модел за адаптацията на студента по регулирана професия: психолого-социална адаптация; педагого-психологическа адаптация; професионална адаптация към конкретиката на професионалните дейности необходими за упражняване на професията. **Задачи на програмата:** 1. Задачи, свързани с диагностика на социалния статус и психологически профил; когнитивните структури на личността, нагласи и мотиви към изискванията на професията. 2. Задачи, свързани с индивидуален план за развитие на студента с конкретни формиращи механизми на въздействие - допълнително пространство за самореализация на личността на всеки студент. 3. Задачи, свързани с диагностика и социометричен профил на референтната студентска група и изследване на потенциалните ресурси на групата за осъществяване на модерни образователни технологии - проблемно базирано обучение; проектно ориентирано обучение; технологично базирана интерактивност и др. 4. Задачи, свързани с изграждане на екип от академичния и административен състав на висшето училище, ангажиран в стратегия на сътрудничество със студентите в процеса на адаптация. 5. Задачи, свързани с идентификацията на причини за физически, психологически и социален дискомфорт на студентите-първокурсници по регулирани професии.

5. Концептуална рамка на програмата за адаптация

Концептуалният модел съдържа три модула, които съответстват на задачите, свързани с диагностиката и с плана за развитие на студента и на студентската група. Първият модул е за психо-социалната адаптация. Вторият модул е за педагого-дидактическата адаптация, а третият - за професионалната адаптация. Всеки от модулите се състои от две части – диагностична процедура и формиращи механизми. Концептуалната рамка на програмата схематично е представена на фигура 1.

6. Логическа матрица на дейностите по програмата - за реализацията на поставените цели са разработени следващите направления на теоретичния модела: 1. Психологическа адаптация, свързана с вече изработените стереотипи и формиращи нови условия. 2. Социална адаптация, включваща взаимодействие и адаптиране към новите социални условия и новия социален статус на студента и статуса на студентската група. 3. Педагогическа и дидактическа адаптация, свързана с особеностите за приспособяване на студентите към новите учебни условия - учебно натоварване, характеристики на образователното съдържание; методики на проблемно базирано и проектно ориентирано обучение. 4. Професионална адаптация, свързана с подготовка за нормативно регламентирани дейности, които медицинската сестра може да извърши самостоятелно или по назначение на лекар [5]. Логическата матрица по програмата е предмет на последващи проучвания и публикации.

7. Критерии и показатели [1] за реализация на програмата за адаптация: 1. социометрични показатели (социометричен статус и удовлетвореност от взаимоотношенията в групата); 2. показатели за учебна активност (посещаемост на учебните занятия; подготовка на студентите за занятия по отделните дисциплини); 3. показатели за ниво на обобщени познавателни умения и готовност за провеждане на проблемно базирано и проектно ориентирано обучение; 4. текущ контрол по съответните учебни дисциплини; 5. успеваемост на студентите по време на сесиите; 6. успешно овладяване на знания, умения и компетенции по избраната професия; 7.

степен на участие в живота на групата и общността (Ден на специалността, студентски научни сесии и др.).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предложената програма за адаптация на студентите от професионално направление „Здравни грижи“ в Русенски университет обхваща комплекс от мерки, свързани с адаптацията на студентите, което е свързано и с повишаване качеството на образованието [8] по съответното професионално направление. За успешната реализация на предложената програма е необходимо преподавателите от това направление да се запознаят с нейните компоненти. Настоящата статия е начало на цялостното изследване за адаптация на студентите-първокурсници.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Аболенцева Р.А. Программы организации учебного процесса с различными группами учащихся // Журнал Завуч. – 2004. – №8. –С. 67-76.

[2] Бибрих Р.Р. Мотивационные аспекты адаптации студентов к учебному процессу в вузе // Психолого-педагогические аспекты адаптации студентов к учебному процессу. - Кишинев, 1990. С. 17-29.

[3] Гришанов Л.К. Цуркан В.Д. Социологические проблемы адаптации студентов младших курсов // психолого-педагогические аспекты адаптации студентов педагогическому процессу в вузе. - Кишинев, 1990.

[4] Наредба за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалностите "Медицинска сестра" и "Акушерка" за образователно-квалификационна степен "бакалавър", обн. ДВ. бр.95 от 29.11.2005г. - в сила от 01.09.2006 г., посл. изм. ДВ. бр.88 от 09.11.2010.

[5] Наредба № 1 от 8.02.2011 г. за професионалните дейности, които медицинските сестри, акушерките, асоциираните медицински специалисти и здравните асистенти могат да извършват по назначение или самостоятелно, обн. ДВ. бр.15 от 18.02.2011г., изм. ДВ. бр.50 от 01.07.2011.

[6] Рогинская Т.И. Психическое здоровье студентов // Психология здоровья/под ред. Г.С.Никифорова. -СПб., 2006. - С.470-475.

[7] Солодилова Т.В. Педагогическая поддержка студентов первого курса на этапе адаптации к обучению в вузе/ Автореф. на соискание ученой степени к.п.н. – Ставрополь, 2003.

[8] Тодорова, Б.И. Качеството на образованието – елемент на качеството на обществото. Сборник доклади: Качеството на висшето образование в България – проблеми и перспективи, Втора национална научна конференция с международно участие, том II, Русе, 2009, с. 108-114.

[9] Чайка В.Г. Особенности социально-психологической адаптации студентов в вузе. // Инновации в образовании. 2002. № 2. С 35-41.

За контакти:

Доц. д-р Тодорка Стефанова, Катедра „Кинезитерапия“, Русенски университет “Ангел Кънчев”, тел.: 0888543249; e-mail: dora@uni-ruse.bg

Гл. ас. д-р Николина Ангелова д.м., Катедра „Кинезитерапия“, Русенски университет “Ангел Кънчев”, тел.: 0888747347; e-mail: ninars@mail.bg

Гл. ас. Деспина Георгиева, Катедра „Кинезитерапия“, Русенски университет “Ангел Кънчев”, тел.: 0889789100; e-mail: despina_g@abv.bg

Докладът е рецензиран.

Фигура 1 Концептуална рамка на програмата за адаптация

